

STRAFF ELLER TUKTAN?

Vi ställs ofta inför ett problem när vi läser Bibeln. På ena sidan möter vi Jesus – han som vägrar straffa kvinnan som greps i äktenskapsbrott, som förbjuder lärjungarna att kalla eld ner från himlen, som på korset ber: "Fader, förlåt dem." På andra sidan möter vi texter där Gud själv säger: "Jag skall straffa" – ibland med hårda ord, med svärd, med dom över folk och städer.

Frågan är inte om dessa texter finns. Frågan är: Hur läser vi dem tillsammans? Och svaret hänger på en enda distinktion: skillnaden mellan straff och tuktan.

Straff, så som människor ofta tänker på det, ser bakåt. Det är vedergällning för något som har gjorts. Det vill att någon ska lida, betala, få igen. Straffets språk är domstolens språk: skuld, betalning, avtjänad tid. Men tuktan ser framåt. Tuktan är den smärtsamma men nödvändiga vägen tillbaka till livet. Den goda föräldern tuktar inte för att barnet ska lida, utan för att barnet inte ska gå sönder. Gränsen sätts av kärlek. Konsekvensen är kärlekens ansikte när den möter det som bryter mot livet.

Problemet är att vi människor sällan har ett rent språk för tuktan. Vi lever i en värld där straff är normen – där rättvisa ofta förväxlas med hämnd. När en profet i Gamla testamentet hör Guds röst, hör han en röst som säger: "Jag vill föra mitt folk tillbaka. Jag kan inte låta dem fortsätta på den väg som leder till död." Men profeten har inget annat språk än sitt eget folks språk – ett språk genomsyrat av vedergällning, domstolar, straff och hämnd. Så han återger det han hör i första person: "Så säger Herren: Jag skall straffa er."

Det är inte en lögn. Det är en trogen återgivning av en verklighet – den verklighet att synd har konsekvenser och att dessa konsekvenser upplevs som straff. Men det är inte Guds innersta väsen. Det är Guds anpassade tal till ett folk som ännu inte kunde ta emot kärleken i sin rena form. Precis som en far kan säga till ett litet barn: "Om du rör vid spisen, kommer jag att bli arg och du kommer att få ont" – när det egentliga budskapet är: "Jag älskar dig och vill inte att du ska bränna dig." Språket är anpassat. Målet är skydd och liv.

Detta är nyckeln till att förstå Gamla testamentets domstexter. När Gud säger "straff", menar han inte det vi menar med straff. Han beskriver konsekvensen av att leva bort från livet, och han gör det på ett språk som folk förstår. Profeten hör Guds röst, men han är inte en diktafon. Han är en människa – inspirerad, ja, men fortfarande en människa som tänker, känner och talar inom sin egen tids begreppsvärld. Därför kan Jeremia både förkunna dom över Moab och samtidigt gråta över domen. Därför kan han både säga "Herren skall straffa" och sedan tillägga: "Men i kommande dagar skall jag återupprätta Moab." Straffet är inte målet. Återupprättelsen är målet.

Och så kommer Jesus.

Jesus är profeternas uppfyllelse, men inte på det sätt vi ofta tänker. Han är inte bara en profet bland profeter. Han är den fullkomliga Profeten – den som inte bara hör Guds röst, utan som själv är Ordet. Han behöver inte översätta Guds vilja till straffets språk, för han visar Guds vilja i sin egen person. När Jesus säger "Älska era fiender", visar han vad Fadern alltid har velat. När han vägrar döma kvinnan som greps i äktenskapsbrott, visar han att Guds dom aldrig är hämnd. När han på korset ber om förlåtelse för dem som spikar fast honom, visar han att Guds innersta väsen är förlåtelse, inte vedergällning.

Därför blir Jesus normen för hur vi läser hela Skriften. Om en profet i Gamla testamentet beskriver Gud som någon som kräver straff – och Jesus visar en Gud som bär konsekvenserna själv – då är Jesus den sanna och fullkomliga uppenbarelsen. Profetens ord är sanna i sin tid, men de är inte slutgiltiga. De är som en skiss jämfört med fotografiet. De är som barnets bild av sin far jämfört med faderns eget ansikte.

Men – och detta är viktigt – målet är detsamma. Gamla testamentets profeter ville föra folket tillbaka till livet. Jesus vill samma sak. Skillnaden är inte i målet, utan i språket och i graden av uppenbarelse. Profeterna använde straffets språk för att tukta. Jesus använder kärlekens språk för att tukta – och när han behöver vara hård, som när han renar templet, är det fortfarande kärlekens eld. Inte hämnd. Inte straff för straffets skull. Utan tuktan för att återföra.

Så när vi läser Bibeln behöver vi inte förneka domstexterna. Vi behöver inte skämmas över att Gud säger "straff". Men vi behöver läsa dem med Jesus som tolkningsnyckel. Vi behöver förstå att profeten gör så gott han kan – han hör Guds röst, men han har inget annat språk än sitt eget. Gud tillåter sig bli missförstådd för att överhuvudtaget kunna tala. Och när Sonen kommer, visar han vad som hela tiden var sant: Gud är inte den som straffar, utan den som söker, bär och återupprättar.

Målet är tuktan. Och tuktan är kärlek.

☒ men.